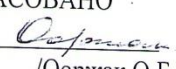

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования Республики Тыва

Управление образования администрации Каа - Хемского района

МБОУ СОШ с.Бурен-Хем

СОГЛАСОВАНО
ЗУВР
/Ооржак О.Б./

УТВЕРЖДЕНО
Директор
/ Бичекей А.А./
Приказ № 1/3
от «30» августа 2025г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
учебного предмета «Родная (тувинская) литература»
для обучающихся 5–го класса

Составила учитель родного
языка и литературы Карди К.Б.

Бурен-Хем 2025

ТАЙЫЛБЫР БИЖИК

5-ки класска төрөөн чогаалга ажылчын программа ортумак ниити өөрөдилгеге хамаарыштыр РФ-тинь ФК+С-түн негелделеринге, сорулгаларынга даянып, Тыва Республиканың өөрөдилге болгаш эртем яамызының Национал школа хөгжүдөр институтунун 2018 чылда үндүргени «Төрөөн (тыва) литература. Кол ниити өөрөдилгениң 5–9 класстарга, ортумак (долу) ниити өөрөдилгениң 10–11 класстарга чижек программаларның» сорулгаларынга болгаш негелделеринге дүүштүр кылган. Тыва аас чогаалы болгаш литература – Тыва Республиканың школаларында кол эртемнерниң бирээзи. Ук эртемнерни өөрөдириниң кол сорулгазы – аас чогаалы тыва чоннун ада-өгбелериниң чүс-чүс чылдарда чогаадып, сайзырадып келген сөстүн уран чүүлү деп билиндирбишаан, чогаалды амыдырал-биле холбап, ханы сайгарып билир; бүгү талалыг сайзыраңгай, бедик культуралыг, тыва болгаш хөй националдыг Россия чоннарының культуразын, оон байлаан, найыралын үнелеп билир; чараш мөзү-бүдүштүг, бодунунүзел-бодалын, хамааты туружун камгалап шыдаар хамааты кижини хевирлээри.

Чечен чогаал-биле харылзаа угаап-боданырының арга-шинээн сайзырадыр, чогаалчының делегейи-биле, оон чогаал бижиир аян-хөөнү-биле чоок таныжары болур. Чоннун амыдыралчы байлак дуржулгазындан укталган аас чогаалы, орус болгаш делегейниң классиктиг литературазы, тыва чоннун эрте-бурунгудан бээр онзагай культуразы кижиниң мөзүлүг аажы-чаңын үнөзүн хевирлээр, чогаал делегейи-биле харылзааны быжыг тудар. Ук харылзаалар уругларны орус болгаш делегей литературазының шылгараңгай чогаалдары-биле таныштырарынга, тыва чогаалды кожа-хелбээ чоннарның чогаалдары-биле деңнеп сайгарарынга, оларның чоок болгаш ылгалдыг талаларын тодарадып билиринге өөрөдир.

Эге школага чогаал дугайында өөрөнгөн билиглерин кол ниити школага улам сайзырадып, литература – уран сөстүн байлаа деп билиндирбишаан, литература теориясында уран-чечен аргаларны кол ниити өөрөдилгеге школаның 5-6 класстарынга ханы өөренир.

5-ки класска төрөөн чогаал эртемниң шингээткениниң түңнелдери

Бот-тускайлаң түңнелдер

- Чогаал эртеми тыва, орус болгаш делегей чоннарының культурлуг өнчүзүнүн чарылбас кезээ дээрзин медереп, ук эртемни өөренири чугула дээрзин билири;
- бодун долгандыр турар ниитилелге шын алдынары;
- өг-бүлезинге, ада-чуртунга ынак, оларның мурнунга харыысалгалыг болурун медереп, бот-хуузунун хамааты туружун тудуп билири;
- аажы-чаңын, амыдыралчы дуржулгазын бот-тускайлаң шын тодарадып, углап, сайзырадып билири;
- харылзажылга үезинде үзел-бодалын тодаргай, шын илередип, өскелерни дыңнап, оларның бодалдары-биле каттыжып азы каттышпайн тура, ниитиниң корум-чурумунга дүүштүр бодун алдынып билири;
- келир үеде амыдыралчы планнарын тургузуп, ону боттандыраарынче угланган сорулгаларны тургузуп билири;
- өөренириниң чугулазын база чаа билиглер шингээдирин медерелдии-биле угаап билип турары;
- төрөөн дылынга болгаш чогаалга ынак, аңаа хүндүткелдиг, хумагалыг болуру;
- төрөөн чогаал эртеминге танышкан чогаалдарын сайгарар таварылгада, шингээткен билиглеринге даянып база дылдың чурумалдыг аргаларын ажыглап, сөс домааның чедингир, чараш болурун чедип алыры;
- бодун долгандыр чараш чүүлдү эскерип билири, сагыш-сеткилиниң байлак чорууру, үлегерлиг аажы-чаңныг болурунга белени;
- тыва, орус болгаш өске-даа чоннарның янзы-бүрү темаларга бижиттинген чогаалдарын номчуурунга бедик сонугалды;
- өске чоннарның культуразынга хүндүткелдиг болуру;

- өөредилге-шинчилел ажылдарында база харылзажылганын янзы-бүрү ажыл-чорудулгазын күүседиринге чугула медээлерни (словарь, энциклопедия, Интернет болгаш о.ө.) тып, шилип, ажыглап билири;
- сагыш-хөңнү байлак, кээргээчел, энерелдиг сеткилдиг аажы-чаңныг болуру, чараш мөзү-шынарга бодун белеткээри.

Метапредметтиг түннелдер

Өөреникчилерге чогаал эртемин өске эртемнерниң теория-практиктиг билиглери-биле холбап өөредири, коммуникативтиг(харылзаа тудуп, чугаалажып билиринин), регулятивтиг (бот-угланыышкынныг), чаа билиглери угап шиңгээткениниң түннелдери.

Өөредилгениң угаап шиңгээдир бүгү талалыг кылдыныгларының түннелдери:

- сөзүглелде медээлерниң хевирлерин тодарадып билир, кол теманы, оон иштинде кирген бичии темаларны шын билип турары;
- чогаалдың аймаан, жанрын тодарадып билири;
- номчулганын янзы-бүрү: өөредиглиг, көргүзүглүг, таныжылгалыг хевирлерин ажыглап билири;
- янзы-бүрү хевирлерде бердинген сөзүглелдерден (чүгле сөзүглел, иллюстрациялыг сөзүглел, таблица, схема кирген сөзүглелдер) кол болгаш ийи чергениң медээлерин ылгап билири;
- дыңнап бижиир сөзүглелдер-биле ажылдап билири (кыска, шилилгелиг, долу дээш о.ө.);
- бердинген медээни (сөзүглелди) бир хевирден өске хевирже өскертип, эдип-чазап, чаартып (план, таблица, схема тургузуп) билири;
- номчаан, өөрөнгөн медээни (сөзүглелди) тодаргай, кызыра, шилилгелиг, чогаадыкчы чугаалап билири;
- справочниктер, словарьлар, энциклопедиялар, өөредилге-шинчилел ажылдары, электроннуг номнар-биле ажылдап билири;
- анализ (өөренип турар чүүлүн сайгарары) болгаш синтез (өөренип турар чүүлүн херек кырында түннээри) харылзаазын чүүлдештирип билири;
- чылдагаан болгаш түннел харылзааларны тодарадып билири;
- сайгарылгалыг, даап бодаашкынныг чугааны чорудуп билири.

Харылзажырының бүгү талалыг кылдыныгларының түннелдери:

- бодунуң бодалын өске кижилерге билдингир кылдыр бот-тускайлаң илередип шыдаары;
- тургустунган байдалга таарыштыр айтырыгларны шын тургузуп база харыы берип билири;
- кады ажылдап турар бөлүктүн ниити шиитпиринге чөпшээрежиб билири;
- бодунуң туружун боттуг бадыткалдыг чижектер-биле тудуп, херек апарганда, өскертип билири;
- амыдыралда кижилер аразында харылзажылганын чугулазын медресеп билип турары;
- чугаанын байдалында дүүштүр бодунуң бодалдарын аас болгаш бижимел хевирге тургузуп билири, стиль, жанр талазы-биле аңгы-аңгы сөзүглелдерни тургузуп билири;
- аас, болгаш бижимел чугаага үнелел берип, эдип-чазап, харылзажылганын компетенциязын сайзырадыры;
- харылзажылганын сорулгазында дүүштүр дылдың чурумалдыг аргаларын ажыглап билири, монолог, диалог болгаш ниити чугааны чорудуп билири;
- эш-өөрүнүн азы танывазы улустуң мурнунга чугаа тургузуп билири;
- кады ажылдажылганы чедип алырының байдалын тургузуп, ниити чөпшээрежилгеге кээп билири;
- чугаа үезинде ниитиниң чурумун кезээде сагып билири.

Өөренириниң уг-шин таарыштырып ажылдаарының бүгү талалыг

кылдыныгларының түннелдери:

- ниити чүүлдөн чугула бодалды ылгап билири;
- чыып алган медээни таарыштыр мөөңөп, ажыглап, даап бодап билири;

- чугаазынга (ажылынга) барымдаалыг чижектерни кириштирип, чылдагааннарны бадыткап, түннел үндүрүп, эртемнер аразының чоок харылзаалыын илередип, чогаалга хамаарышкан теория-практиктиг билиглер-биле өске эртемнерни холбаштырып, херек кырында тайылбырлап тура, бодунуң үзел-бодалын, туружун бадыткап билири;
- бодунуң өөрөдигезин бот-тускайлаң мөөңнөп ап, хуузунда башкарнып, хөй-ниити аразынга бодун төлөптиг алдынып, кижилер-биле шын харылзаа тудуп, чугаалажып билири;
- билиг чедип алырының аргаларын, канчаар ажилдаарының уг-шин тодарадып, тускай угланышкынның бот-башкарнып билири;
- чогаал сайгарылгазын эртемден дашкаар, өске эртемнер-биле холбап, делгем сайгарып, бердинген темага азы айтырыгга хамаарыштыр харыыны хөй талалыг берип билири.

Предметтиг түннелдер

- Чогаал эртемни өөренириниң онзагайын, чугулазын медреселдиг билип ап чорууру;
- чогаал эртеми чечен сөстүң уран-чечени болгаш чаражы, культурлуг аажы-чаң болгаш мөзү-шынарның көргүзүкчүзү боорун эки билири;
- чечен чогаал уран чүүлдүң тускай хевири бооп чоруурун болгаш уран чүүлдүң шупту хевирлери сырый харылзаалыг дээрзин билири;
- улустуң аас чогаалының аңгы-аңгы хевирлерин тодарадып база оларны авторлуг чогаалдардан ылгап билири;
- улустуң аас чогаалының хевирлери – үлегер домак болгаш чечен сөстөрни ылгап билири;
- кыска тоолдарны боду чогаадып шыдаары;
- эпиктиг чогаалдарда кол болушкуннарны тодарадып, оларның аразында харылзааларын, чөрүлдээлерниң чылдагааннарын тодарадыры;
- алгыш-йөрээлдерни аас болгаш бижимел чугаага ажыглап билири;
- маадырлыг тоолдарның уран-чечениниң онзагайын тодарадып, тайылбырлап билири;
- тыва литератураның төөгүзүнүң, сайзырап келгениниң үе-чадаларын билири;
- чогаалдың идея-тематиктиг утказын бижиттинген үези-биле холбап, ниитилел амыдыралы болгаш культураның хөгжүлдезин чечен чогаал-биле чергелештир сайгарып билири;
- чечен чогаал сайгарылгазын литература-теориялыг билигге (тема, идея, сюжет, композиция, чогаал аймактарының жанр-хевирлери, ылгавырлыг талалары, дылдың уран чурумалдыг аргалары) даянып, ханы сайгарып билири, чогаалда көдүргөн проблеманы тодарадып билири;
- документалдыг чогаалдарның онзагай талаларын барымдаалап, долу сайгарылгазын кылып билири;
- чогаал сайгарылгазының бүгү аргаларын (бижиттинген төөгүлүг байдалдары, тургузуунуң онзагайы, дылының уран-чечени, тема, идеязы, уран чүүлдүң өске хевирлери-биле холбаалы, чогаалда чечен үе, чечен девискээр дээш о.ө. талаларын) эки билири;
- чогаал сөзүглелиниң планын, тезизин тургузуп билири, план езугаар аас-биле азы бижимел-биле кыска утказын тургузуп билири;
- литературлуг терминнерни, чогаалдан үзүндүлерни, цитаталарны чогулгалыг ажыглап билири;
- чогаал сайгарылгазының азы харылзаалыг чугаа үезинде бодалдарын шын, тода илередип, монолог, диалог чугаа тургузуп азы ниити чугаага киржип билири;
- чогаалдарга хамаарыштыр литература-сайгарылгалыг ажилдарны шингээди, оларны аас-биле харыыларга азы бижимел ажилдарга ажыглап билири;
- чогаалда көдүртүнген чидиг айтырыгларга азы бердинген темага дүүштүр бижимел чогаадыкчы ажилдарны (эдертиг, чогаадыг, эде тургузары, удур чогаадыры дээш о.ө.) шынарлыг (класска азы бажыңга) кылып билири;

- сюжетти улаштыр чогаадып азы эде тургузар дээн чижектиг ажылдарга чогаадыкчы арга-шинээн көргүзүп шыдаары;
- каталог-биле ажылдап, солун-сеткүүл, телевидение, Интернет четкизинден медээлерни ажыглап билири.
- тыва, орус база эвээш санныг чоннарның, делегей литературазындан чогаалдарны назы-харынга, сонуургалдарынга дүүштүр сеткил хайныышкынның хүлээп, сайгарылгалыг номчуп билири, делегей амыдыралынче делгем көрүштүг чогаадыкчы номчукчу болуру.

5-ки класска төрөөн чогаал эртемниниң допчузу

Кирилде кичээл (1 шак)

Чечен чогаалдың янзы-бүрү хевирлеринге чогаалчы кижиниң амыдырал дугайында бодаашкыннары, угаадыглары болгаш хамааты туружу илерээн турар дээрзин өөреникчилерге билиндирер. Чечен чогаалдың ылгавырлыг демдектери болур уран-чечен аргалар дугайында болгаш ооң эстетиктиг үнениң дугайында тайылбыр бээри. Ниитилелге болгаш кижилерниң амыдыралынга чечен чогаалдың ужур-дузазының дугайында чугаа. Чечен чогаалга эрткен, амгы болгаш келир үелерни чуруп көргүзериниң онзагайларын тайылбырлаары. Ном дугайында чугаа. С.А. Сарыг-оолдун ном деп шүлүүнде «улуг, мерген, чаагай чырык угаанныглар-биле кады чурттаарынга херек», «угаан билиг далайы – ном» дээн сөстөрүн сайгарары. Номну канчаар чогаадып, парлаарынга белеткеп, үндүрериниң дугайында эге билиглерни бээри. Номнун тургузукчулары: автор, чурукчу, редактор, корректор, өрүкчү болгаш оон-даа өскелер дугайында чугаалап, 5-ки класстың өөредилге номунун тургузуу болгаш утказын кысказы-биле тайылбырлаары.

Ю. Ш. Кюнзегеш «Сиген шөлүндө» (1 шак)

Шүлүктө күш-ажыл темазын болгаш тыва көдээ амыдыралдың советтиг үеде чаартылгазын чырытканы. Колхоз, колхозчу, бригада деп сөстөрүнүң утказын, эрткен үе-биле холбап, өөреникчилерге тайылбырлаары. Деңнелгелерни ажыглаанының чедимчелии. Чайгы күш-ажылчы хүннүң канчаар эртип бар чыдарын онзагай чараш чуруп көргүскени.

Словарь-фразеологтук ажыл: ширтек, сырып, карбап, шалыыш, көгээр, богаа кадыыр, бир шиң.

С.А. Сарыг-оол «Эдер амытаннар»

(“Аңгы-оолдун тоожузу” деп тоожудан эге) (1 шак).

Эгеде бойдус биле кижилерниң амыдыралының сырый харылзаазын болгаш көшкүн тыва амыдыралдың чурумалдарын көргүскени. Чылдың үзиниң аайы-биле эдер амытаннар – куштарның ырлажып кээрин тодаргайлап бижээни. Ук чугааларның кижизидилгелиг болгаш амыдыралчы утказы. Чогаалда овур-хевирлер. Кырган-аваның овуру. Маадырның сонуургаачал, эскериичел аажы-чаңын чурааны. Дылының уран-чечени. Улустун аас чогаалының хевирлерин канчаар ажыглааны.

Словарь-фразеологтук ажыл: сарыг-бүрү, чаак тырта бээр, куруяк чай, шай согаажы, челе, бүлгээр, хептелдир, молдурук.

Чогаал теориязы. Деңнелге дугайында билиг (1 шак).

Немелде номчулгага сүмелзэн чогаалдар:

С. Пюрбю «Эртен».

Ю. Кюнзегеш «Төрөөн чуртумнун хүнү».

О. Сувакпит «Тываның күзү».

Б. Ринчен «Күскү хову» (моол дылдан очулга).

I кезээ. Эгээртинмес эртине-байлак – аас чогаалы

Чогаал теориязы. Аас чогаалы – эрте-бурунгунун сагыш-сеткил культуразының шыгжамыры. Аас чогаалының тывылганы, нептерээни, хевирлери, ужур-дузасы (1 шак).

Аас чогаалының биче жанрлары. Уруглар аас чогаалы: өпей ырлары, көгүдүглер, оюн үдөөн чугаалар, дүрген чугаалар, узун-тыныш, тывызыктар, үлегер домактар.

Тоол – аас чогаалының бир хевири. Тоолдун хевирлери, темаларының хөй янзылы. Тоолдарның чаңчылчаан эгези болгаш төнчүзү, өөредиглии болгаш амыдыралчы үнденини. Тоолдарның уран-чечениниң онзагайы. Уран чүүлдун өске хевирлери-биле харылзаазы. Сураглыг тыва тоолчулар. Оларның намдары. Тыва тоолдарның кол чыындылары, оларны тургусканының төөгүзү.

Анаа тоолдар

«Балыкчы Багай-оол» (1 шаг).

Аас-кежик дугайында чоннун күзел-бодалы, шынның тиилээринге оларның бүзүрели. Багай-оол биле Алдын даңгынаның окур-хевирлери. Хааннарның болгаш ламаның чазый-чилбизин, кара сагыштыын көргүскени.

Словарь-фразеологтук ажыл: шавылыг, сагыл-саңмарлыг, шо, хурум, төрө, сандан, хылдың кырында, бижектин бизинде.

«Чаңгыс ой аъттыг үш алышкы» (1 шаг).

Бедүүн чоннун тывынгыр, сагынгыр, кижизиг чоруун үш алышкының окур-хевирин дамчыштыр илереткени болгаш оларның амыдыралын көргүскени.

Словарь-фразеологтук ажыл: ээремчик, ширтек, байбың, ушкажып-диргелип, кояа, билигжи улус, аржаң-коржаң арага, айга-тойга, чоржакталган дош, карачал кижиги, паштын арагазы.

Дириг амытаннар дугайында тоолдар

«Чеди иелиг Чес-Мыйыс» (1 шаг).

Тоолдун утказының «Аваларның сөзүн дыңнаваaska – азарының демдээ, улугларның сөзүн тооваaska – улчуурунун демдээ» деп үлегер домак-биле каккылажып турары.

«Кускун биле Үгү» (1 шаг).

Тоолдун идея-темазы. Оон киржикчилеринин окур-хевирлерин дамчыштыр хөөрем, мактанкчы чорукту кочулап, буруу шапканы. Тоолдун уран-чечени, диалогтарның ажыглалының онзагайы.

Хуулгаазын тоолдар

Хуулгаазын тоолдарның социал-төөгүлүг үнденинери. Оларда мөзү-шынар темазын, кижинин күштеринге, билинге бүзүрелди көргүскени.

«Тос оолдуг Доктагана кадай» (1 шаг).

Тоолда эртем-билигнин, ону шын ажыглаарының амыдыралга херектиин көргүскени. Кижилернин чаңгыс эви, быжыг тура-соруу болгаш демниг күженишкенин кандыг-даа бергелерни ажып эрте бээр деп идеяны илереткени.

Словарь-фразеологтук ажыл: харбап-шүүреп, муңзавас, тал-хөвээ кызытпа, дизе, олбук-кудузун, хоо-домбуга, аът-бажы очурлуг, баарыыл, тос айлык чер, ширээ, караамның шоо, дадаазын.

«Тос шилги аъттыг Өскүс-оол» (1 шаг).

Тоолда кижинин кижизиг чоруун, күш-ажылга ынаан, ак сеткилдин, шынчызын алдаржытканы. Хааннарның алыксак-чиксээн, каржызын, карачал кижилерге багай хамаарылгазын, бот тогдунарын көргүскени.

Словарь-фразеологтук ажыл: хоо, маак, кода-сүме, хаа, дапсы чаныы, дүл, шивишкин, таңмак, колду.

Үлегер домактар болгаш чечен сөстөр (2 шаг).

Үлегер домактар болгаш чечен сөстөрдө кижинин амыдырал-чуртталгазының дугайында тыва улустун үзел-бодалының илерээшкени. Үлегер домактарны тема аайы-биле бөлүктээри, оларның тургузуу болгаш ажык-дузазы. Чаа үлегер домактар.

Чогаал теориязы. Үлегер домактар болгаш чечен сөстөр дугайында билиг (1 шаг).

Үлегер домактарның, чечен сөстөрниң дөмей болгаш ылгалдыг талалары, тургузуу, дылының тода, чиге болгаш чечени, сойгалакчы, шоодукчу салдары, идея-эстетиктиг салдарының дээшти. Оларның кол-кол темалары.

Тывызыктар (2 шаг).

Тывызыктар – чоннуң чогаадылгазы, тывынгыр угаанының илерээшкини. Тывызыктарның уран-чечени, тема аайы-биле бөлүктээшкини. Чаа тывызыктар.

Чогаал теориязы. Тывызыктар дугайында билиг (1 шак).

Тывызыктың тывылганы, тематиказы, дылы, оларның ужур-дузазы. Оларның ыдарының болгаш тыварының аргалары: ыдары, баажызы, тывары, догааштырары.

Немелде номчулгага сүмелзэн чогаалдар:

Алдан ала чылгылыг Алаадай-Мерген.

Ашак биле Парлар.

Баазаңайның тоолдары (шилиир).

Ирей, кадай биле Алдын кушкаш.

Тыва улустуң тывызыктары.

Тывыңарам.

Чоннуң чечени (шилиир).

Ч. Таксами «Чалгаа байлаң» (очулга, шилиир).

Делегей улустарының тоолдары (очулга, шилиир).

II кезээ. Аас чогаалындан ужукталгаш...

К-Э. К. Кудажы “Кым эн ажыктыгыл?” (1 шак).

Черлик болгаш азырал амытаннарның чугаалажыгларын дамчыштыр оларның ажык-дузазын, аажы-чаңын, ыт-даажын чогаалчының чечен мерген илереткени. Тоол байдалы биле диригжидилге аргазын ажыглааш, кижилерниң аажы-чаңында мактанькчы чорукту сойгалааны. Улустуң аас чогаалы-биле харылзаазы.

Словарь-фразеологтуг ажыл: сырбык, депшилдир, сая-сая, шииткекчи, дойтук, чаргычылар, коржаа, эзимниң чингини, черзи, дээжилери, илби-шидилег.

М.С. Эргеп «Чартык арбай» (1 шак).

М.С. Эргептиң уругларга бижээн тоолдары. Тоолдуң фольклорлуг үндезини. Кырган-ачазының ийи алышкының дугайында чугаазының өөредиглиг ужур-утказы. Чартык арбайның үнезин алышкыларның аңгы-аңгы кылдыр хүлээп алганы. Оолдарның омур-хевири, аажы-чаңы. Чогаалдың бижиттингениниң онзагайы. Чогаалда тоол болгаш чечен чугаа аяннарын ажыглааны. Мөзү-шынар проблематиказын көдүргени.

Словарь-фразеологтуг ажыл: шоңнап каан арбай, хоолу-чемиш, аштаан кодузу, өс, хайыралыг, хоор-тараа, аймак, будаңнап болбас.

Ч. Чүлдүм «Тарааның тывылганы» (1 шак).

Чогаалдың идея-темазы, фольклорлуг үндезини. Кайгал эрниң тывынгыр, эрес-дидим чоруунуң ачызында, Тывага тарааның канчап тыптып келгенин чедимчелиг дамчытканы.

Словарь-фразеологтуг ажыл: кадагааты чурт, тодуг-догаа, хоолулуг чем, кыдыг-кызыгаар даамалдары, соруул, ак-тараа.

С.Сүрүн-оол «Карактар дугайында маргылдаа» (1 шак).

Тоолчургу байдалды литературлуг аргалар-биле ажыглап, чедимчелиг чуруп көргүскени. Аңнарның диалогтарын дамчыштыр мөзү-шынар темазын көдүргени. Адыгның омур-хевириниң онзагайы.

Словарь-фразеологтуг ажыл: дастагар, шывыраш, далчыр, хыыгайнып, шиидер, карактарын чидидиткеш, чүк быдарады.

М. Эргеп «Хек чүге ыраажы болганыл?» (1 шак).

Тоолда мөзү-шынар тема дамчыштыр ажы-төлүн диригге каап чоруур иелерни сойгалавышаан, кагдырган ажы-төлдүң авага мөңгө, шынчы ынакшылын Хектиң омур-хевирин дамчыштыр көргүскени.

Словарь-фразеологтуг ажыл: ийлеп, өскүссүрел, бодарап, хүргүл, чыргалдыг, сырынналдыр, түрегдел.

Чогаал теориязы. Авторлуг тоолдар дугайында билиг (1 шак).

Авторлуг тоолдарның улустуң тоолдарындан ылгалы. Авторлуг тоолдарның бижиттингениниң бот-тускайлаң аяны. Тоолдардан сюжеттерниң, маадырларның,

хуулгаазын чүүлдерниң үегерлээшкини. Тыва литературада эн билдингир авторлуг тоолдарның чижектерин киирери.

Немелде номчулгага сүмелээн чогаалдар:

К.Ч. Тоюң “Самдар-оол биле Бөрү”.

С.С. Сүрүң-оол «Хунажык».

В.Б. Сагаан-оол «Дүктүг-Ары биле Дойду-Кушкаш».

П. Ершов «Мөгенниг аътчыгаш» (очулга).

О.Ө. Сувакпит «Арзылаң биле Пар» (1 шак).

Басняның кол тема, идеязы. Арзылаң биле Парның омур-хевирлерин дамчыштыр кижилерниң ажилга хамаарылгазында чөрүлдээни, ажилдың шынарының дугайында айтырыгны көргүскени. Басняның тургузуу. Дылының уран-чечени.

Словарь-фразеологтук ажыл: кедизин, амдызының, делгевит-кен, байгы.

С.С. Серен «Ном биле Портфель» (1 шак).

Басняда бардам, мактанкчы кижилерни уран-чечен аргалар-биле сойгалап көргүскени. Чогаалда диригжидилгени ажыглааны.

Словарь-фразеологтук ажыл: чык долу иштиг, доктаал, саавыр, серемчи, баш мээзи.

Л.Х. Иргит «Теве» (1 шак).

Кижилерниң чазый, хоптак чоруун уран-чечени-биле сойгалап көргүскени. Басняның тургузуу, кижизидикчи утказы.

Словарь-фразеологтук ажыл: мөгеннер, бөрбек, кертикпей, кегженир, ажай Теве.

Чогаал теориязы. Басня дугайында билиг (1 шак).

Басняның тургузуу. Кол маадырларның омур-хевирлерин чуруурунун аргазы. Дылының уран-чечени. Тыва литературада басня бижип чоруур чогаалчылар. Делегейде сураглыг басня чогаадыкчылары.

Немелде номчулгага сүмелээн чогаалдар:

В.Л. Эренчин «Ийи өңнүк».

Ю.Ш.Кюнзегеш «Үгү биле Койгун».

С.С. Сүрүң-оол «Адан биле Шил».

М.Б. Доржу «Кымыскаяк».

И.А. Крылов «Каарган болгаш Дилги».

III кезээ. Чаштар делегейиниң көрүнчүү

Л.Б. Чадамба «Аян-чорук» (3 шак).

«Аян-чорук эгелээн», «Ужар», «Кайгамчык-ла», «Азас» Л.Б. Чадамбаның уругларга чогаалдары. Тоожунун идея-тематиказы. Кол маадырлар Марат Агбаанович биле Чаңчаар ирейниң омур-хевирлериниң онзагайы. Бичии уругларның омур-хевирлери. Улустун аас чогаалы-биле харылзаазы, уран-чечени.

Словарь-фразеологтук ажыл: пароход өртээли, теплоход, хүн чүгүрүү, ооң садызынга, аскымнаан, рация, катерлер, моторлуг хеме, хемчи, дизиглиг сал, сын бажы, хемниң адырыктары, лилия чечектери, сүт-бараан фермазы.

Чогаал теориязы. Эпитет дугайында билиг (1 шак).

О.К. Саган-оол «Эжишкилер» (1 шак).

Чечен чугаада феодалдыг Тывага бичии хөлечик уругларның берге амыдыралы. Оларның эп-найыралы, бот-боттарын деткижери. Төмүрнүн, Маадырның омур-хевирин чуруп көргүскени. Пейзажтын чогаалдың идея-тематиказын илередиригге уjur-дузазы.

Словарь-фразеологтук ажыл: мээс, шончалай, шыдажырының савазы, эриин ажа берген, теви, карбаш, савааш, хевирип алгаш, караа шуруланы берген, чоннун чоон оруу, амыдыралдың чалгыглары, эки эштишкин.

Чогаал теориязы. Пейзаж дугайын билиг (1 шак).

О.Ө. Сувакпит «Аът чарыжы» (1 шак).

Тыва кижиниң аътка хамаарылгазын авторнуң бичии оолдуң овор-хевириң дамчыштыр илереткени. Оолдуң аът чарыжыңга төлөптүг киржилгезин, ооң психологтуг байдалын чогаалчының чедимчелиг дамчытканы.

Словарь-фразеологтуг ажыл: чүгүрүк аъттарны соодуп, аът мунукчузу, комдуландыр соодуп каан аът, ревсомолчулар, аът чазакчызы, муңгаш-дын, агаарга үргүдүп.

М.С. Эргеп «Өдүгенде чайлаг» (4 шак).

«Дүнеки коргуушкуннар», «Ыдыктыг чаңчыл», «Бүгү кежик –Чер-Иеде», «Изиг маргылдаалыг кичээлдер», «Аъттаныптым». Тожу чонунуң бир янзы амыдырал-чуртталгазын, оларның чурттап турар черинге кайгамчык солун ужураалдарны, иви мал ажаарының онзагайын, чажыттарын чуруп көргүскени. Иви малдың өске малдардан ылгалды. Бичии уругларның психологиязын чогаалчының чуруп көргүскени. Найырал темазы. Чогаалдың уран-чечени, дылының онзагайы.

Словарь-фразеологтуг ажыл: молчуртуруп турар, даргый, чам-довурак, ыдыктыг чаңчыл, муңчулуп, порт, мынды, чары, эдер, таспан, шулун.

Ш.М. Суван “Кара-Баштыг” (2 шак).

Чечен чугааның төөгү-биле харылзаазы. Тыва аймактарның ол үеде амыдырал-чуртталгазы, байдалы. Авторнуң Кара-Баштыгның эрес-маадырлыын, дидим, тывыңгыр чоруун көргүскени. Чогаалдың амгы өзүп оран салгалга дээшти, кижизидикчи уткашынары, дылының уран-чечени.

Словарь-фразеологтуг ажыл: доскуул, хараалга турары, хайгыыл, падар аяк, кестик, чаа-чалбаа, чаваа, негей, хылыштар, оваа, хадың тозу, чиирбей.

Р.Д. Лудуп “Таваар, маажым бадып келгеш” (1 шак).

Шүлүкте лириктиг маадырның чашкы үезин сактыышкын дамчыштыр илереткени. Кулуннуң овор-хевириң онзагайы. Дылдың уран чурумалдыг аргаларының шүлүктүн идеязын дамчыдарда ужур-дузазы.

Словарь-фразеологтуг ажыл: шалбалапкаш, шаар дээр, онуун, алаң кайгап, туман-шаң, ала-чайгаар, ыстаар.

Немелде номчулгага сүмелээн чогаалдар:

Б.Д. Хөвөңмей «Адазының айбызыңга».

Ф.Ш-Х. Сегленмей «Нина Салчак каникулда».

О. Ө. Сувакпит «Тывыңгыр оол», «Ногаан таңныыл».

С. С. Сүрүң-оол «Дагын таныжылга».

М.С. Эргеп «Өдүгенде чайлаг».

Ш. М. Суван «Медээ».

А. П. Гайдар «Витя Малеев школада болгаш бажыңыңда» (очулга).

Д. Дефо «Робинзон Крузонуң ужураалдары» (очулга).

IV-кү кезээ. Хуулгаазыңнар делегейи

Чечен чогаалда фантастиканың делегейи. Авторнуң бодалын фантастика дамчыштыр илерединин аргалары. Фантастиктиг литератураның онзагайы, идея-тематиказының хөй талалы. Тыва литературада фантастиктиг чогаалдарның тыптып, сайзырааны.

Ш. М. Суван «Хүн-Херелден аалчылар» (тоожудан эгелер) (3шак).

Тоожуда эртем-техниканың хөгжүлдезин көргүскени, сюжеттиң хөгжүлдезинге фантастика элементилерин ажыглааны. Кол маадырларның аттарының онзагайы, оларның чуруттунганы, чогаалдың уран-чечени.

Словарь-фразеологтуг ажыл: Черликтер планетазы, Хүн-Херел деп сылдыстың чурттаачылары, “тавак”, челээш-монитор, галактика, агаар көжегези, космос корабли.

Н.Ш. Куулар «Танаа-Херелдин чуртунда» (тоожудан эгелер) (3шак).

Чогаалда эрткен үеже аян-чоруктуң уругларның хар-назыныңга дүүштүр чогаадыкчы кылдыр бижиттингени. Маадырларның аян-чоруунуң үезинде ужурашкан

маадырларын болгаш оларның солун, элдептиг ужуралдарын уран-чечени-биле көргүскени. Тыва тоолдун төөгүзүн чогаалчының бир янзы тайылбырлааны.

Словарь-фразеологтук ажыл: өңгейип, бир кулаш, чеп, шалбалап, дескелчок, аймап калган, күткүткен, сыртая берген, турнуккан, улуг аас этпе, амдан-сүүзүн, кожаалар, деңгерлер, ара-албатызы, чаа-чалбак, чыышкын баары, сүрлүг, үре-салгалы, моң дег, багана, чер биле дээрнин шашпылгазы, бараскан, одучу, үе машиназы, тайбың доктаадыкчызы, авыдай, ызыгуур салгаан, албаты чону, адаанчызы, чөвүлөкчилер, өргээ, шивишкиннер, Теңгис далай, хаалар, доскуулчу, сүргүнчүлөр.

Э.Л. Донгак «Буянныг амытаннар» (2 шак).

Шииде «Кижиг болгаш бойдус» деп теманы бир янзы кылдыр көргүскени. Анчы кижинин болгаш дириг амытаннарның омур-хевирлеринин чуруттунганы, дылының уран-чечени.

Словарь-фразеологтук ажыл: сувай мыйгак, иденгизинден, ээги кадары, үш илиг, ижээн, идээледир, егер, төтчеглекчи, сегит бажы, торгады.

Немелде номчулгага сүмелээн чогаалдар:

Б.Д.Хөвөнмей «Марска чедер частым».

М.К. Өлчей-оол «Хөөрээрнин чугаалары».

А. Ондар «Октаргайга ужуралдар».

Э. Распэ «Мюнхаузеннин ужуралдары» (очулга).

V-кү кезээ. Ыдыктарым...

Тыва чогаалдарда төрөөн черинге, төрөөн дылынга ынакшылды, хумаганы, чоргааралды илереткени.

О.Ө. Сувакпит «Россияга алдар» (1 шак).

«Россияга алдар» – О. Сувакпиттин баштайгы хамааты хөөнүг, сурагжаан чогаалы. Россияның делгем, өндүр-бедиин, оон буянныын чогаалчының илереткени. Россия болгаш Тываның аразында найырал, төрөөн чурт дээшчоргаарал, ону камгалаарынга белени. Төрөөн чуртка ынакшылды, патриоттук сеткил-сагышты илереткени. Шүлүктүн бижиттинген аянының онзагайы, тургузуунун ылгавырлыг талалары.

Словарь-фразеологтук ажыл: дип, кылыткан, чычаан, эрге бүрүн дең.

С.Б. Пюрбю «Ынак Тывам» (1 шак).

Шүлүктүн идеялиг уткаы. Авторнун төрөөн Тывазын улуг делгем чурттуң өске черлери-биле дөмейлээни, өскен черинин –Тывазының лириктиг маадырга эргим болгаш чоок болганы. Төрөөн черинге чоргааралын, аңаа ынакшылын уран-чечен аргалар дамчыштыр чуруп көргүскени.

Словарь-фразеологтук ажыл: хилиң ышкаш, энчек, кожааладып каастанган, сүнезин, оңмас алдар, алгап-йөрээп, ажай-буурул, агы-каңгы.

А.Үержаа «Ие дылым» (1 шак).

Лириктиг маадырның төрөөн дылынга чоргааралын, ынаан илереткени, ону ыдыкшыдып чураанының күштүү. Шүлүктүн бижиттингенинин онзагайы. Дылдың уран-чечен аргаларын ажыглааны. Бижиттинген аяны, хөөнү. Төрөөн дыл дугайында өске авторларның шүлүктери.

Словарь-фразеологтук ажыл: ыдыкшылдыг кызыл тыным, мөңгө дыжын, мөңгө кижиг, шолураажын, сымыраныын.

Немелде номчулгага сүмелээн чогаалдар:

С.Б. Пюрбю «Россияга йөрээл».

Ю.Ш.Кюнзегеш «Россияның ырлары»

С.Б. Молдурга «Тыва кижиг».

Н. Ш.Куулар «Азия төвү».

О.К. Туң-оол «Тыва чонум».

С. . Щипачев «Тыва өңүктөримге» (очулга).

VI-гы кезээ. Тиилелгениң сылдыстары...

Тыва эки турачыларның Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында маадырлыг чоруктарын чогаалчыларның алдаржытканы.

С.А. Сарыг-оол «Маадыр Чүргүй-оол» (2 шак).

Ада-чурттуң Улуг дайынынга совет чоннуң хөй язы-сөөктериниң, социал аңгыларының төлээлериниң бир демниг киржип, улуг шылгалданы тутканын илереткени. Чогаалчының шүлүктүң маадыры – тыва эки турачылардан бир дугаар Совет Эвилелиниң Маадыры деп атты эдилээн Хомушку Чүргүй-оол Намгаевичиниң омур-хевирин чуруп көргүскени. Шүлүктүң дылының уран-чечени.

Словарь-фразеологтуг ажыл: айыылдыг хол, барның-чоктуң аразы, бачым хүннер, ыдык, дошкун шылгалда, ийи тала сегиржип аар, когарал чок, карыш-даа чер дайзыннардан арыгланмас.

О.Ө. Сувакпит «Кечил-оолдун солдаттары» (1 шак).

Шүлүктүң идея-тематиказы. Тыва эки турачы аъттыг шериг эскадронунуң капитан Кечил-оолга баштаткан дайынчыларының Ада-чурттуң Улуг дайынынга киржилгези, омур-хевирлери. Оларның маадырлыг чоруктарын шүлүкте дамчытканының онзагайы.

Словарь-фразеологтуг ажыл: арын-нүүр, когарал, ачызы, өрттүг халап.

Немелде номчулгага сүмелээн чогаалдар:

В. Манаенков «Тыва эки турачылар дугайында баллада».

М.Б. Кенин-Лопсан. «Эки турачы тыва кыстарга».

К.М. Аракчаа «Маадырлыг чоруктуң уламчылалы».

О. Намчылак. «Украин фамилиялыг арат».

С. Маады. «Шумов алышкылар».

М. Сундуй. «Эки турачы аъттыг эскадрон» (шилиир).

VI-гы кезээ. Дириг амытаннар делегейи...

Ю. Ш. Кюнзегеш «Эзимде» (1 шак).

Амгы үениң тыва кижизиниң дириг амытаннарга хамаарылгазы.

Шүлүкте дириг амытаннарның амыдыралын уран-чечени-биле чуруп көргүскени.

Словарь-фразеологтуг ажыл: хенче, саадак, күзүрүм, шыргай, мандыыр.

С.С. Сюрюн-оол «Ус-кушкаш» (1 шак).

Чечен чугаада мөзү-шынар, найырал темаларын Ус-кушкаш, Шиижектиң омур-хевирлерин дамчыштыр чедимчелиг көдүргени. Чогаалдың кижизидикчи утказы, уран-чечени.

Словарь-фразеологтуг ажыл: шөйбелеп, ужур-чөвүн, албыга бээр, ажыг-шүжүг, шомук, чижик куштар.

М.А. Күжүгет «Азыранчып чорааш...» (3 шак).

Дириг амытаннар болгаш кижиниң аразында харылзааны уран-чечени-биле дамчытканы. Чечен чугааның идея-тематиказының онзагайы. Чодурааның болгаш ананың омур-хевирлериниң чуруттуңганы, чогаалдың ужур-дузазы.

Словарь-фразеологтуг ажыл: час кадында, хүнезин, балдыр сыкпайн, бачым, ай деп турар, кожа-хелбээ, кара хөк, бодун чектеп, шыырныгып, хуваанактаан, чарын салган, деңгели багай, каразый берген, серт кылынган.

Немелде номчулгага сүмелээн чогаалдар:

С. А. Сарыг-оол «Кадарчының ыры».

Ч.Ч. Куулар «Кудурук».

К. Аракчаа «Кара-Ашактың кускуну».

М.С. Эргеп «Өрге биле Дуруяа»

Өөрөдиге чылының дургузунда шээжилээр чогаалдар:

Ю.Ш. Кюнзегеш «Сиген шөлүнде».

О.Ө Сувакпит «Арзылаң биле Пар».

С.А. Сарыг-оол «Маадыр Чүргүй-оол».

О. Ө.Сувакпит «Россияга алдар».

А. Үержаа «Ие дылым»

Өөредилге-тематиктиг план

№	Темалыг бөлүктөр	шагы	Ооң иштинде		
			Ч.С.	Ч. Т.	Хыналда ажыл
1.	Кирилде кезээ	3		1	
2.	Эгээртинмес эртине-байлак - аас чогаалы	14	2	2	
3.	Аас-чогаалындан ужукталгаш...	14	2	3	1
4.	Чаштар делегейиниң көрүнчүү	13		2	
5.	Хуулгаазыннар делегейи	8			
6.	Ыдыктарым...	4	1		
7.	Тиилелгениң сылдыстары	4	1		1
8.	Дириг амытаннар делегейи	6			
	Түннел кичээл	2			2
ШУПТУ		68	6	8	4

Календарь-темалыг план. Төрөөн чогаал. 5 класс (68 шак)

№	Темазы	Шагы	Үези	
			План езугаар	Херек кырында
1	Кирилде кичээл. «Ном дугайында сөс». С.Сарыг-оол «Ном» деп шүлүкте номнуң уjur-дузазы.	1		
2	Ю.Кюнзегеш «Сиген шөлүндө».	1	.	
3	Ч.т. Деңнелге дугайында билиг.	1		
I кезээ. Эгээртинмес эртине-байлак—аас чогаалы				
4	Улустуң аас чогаалы. Тоолдар. Анаа тоолдар.	1	.	
5	«Балыкчы Багай-оол» деп тоолда мөзү-бүдүш темазы.	1	.	
6	«Чаңгыс ой аъттыг үш алышкы» деп тоолда найырал, эртем-билиг дугайында бодал.	1		
7	« Чеди иелиг Чес-Мыйыс» деп тоолда кол бодал	1		
8	«Кускун биле Үгү» деп тоолда хөөрем, мактанькчы чорукту кочулап, буруу шапканы.	1		
9	Хуулгаазын тоолдар. «Тос оолдуг Доктагана кадай» деп тоолда эптиг, демниг чорук	1		
10	«Тос шилги аъттыг +скүс-оол» деп тоолда кижизиг, күш-ажылга ынак, ак сеткилдиг, шынчы кижини алдаржытканы.	1		
11	Тоолдарга түңнел катаптаашкын.	1		
12	Ч.с. №1 Чогаадыг «Мээң ынак тоолум»	1		
13	Үлегер домактар болгаш чечен сөстөр дугайында билиг.	1		
14	Үлегер домактар болгаш чечен сөстөрниң бөлүктээшкени.	1		
15	Ч.с № 2. Оюн «Чечек черде, чечен менде»	1		
16	Тывызыктар. Тывызыктар дугайында билиг	1		
17	Тывызыктарның бөлүктээшкени.	1		
II кезээ. Аас чогаалындан ужукталгаш...				
18	К-Э. К. Кудажи «Кым эң ажыктыгыл?»	1		
19	М. С. Эргеп. Уругларга бижээн тоолдары. «Чартык арбай»	1		
20	С.С.Сурун-оол «Карактар дугайында маргылдаа».	1		
21	Чулдум Чап « Тараанын тывылганы»	1		
22	Монгуш Эргеп « Хек чүге ыраажы болганыл?» деп тоолда авага мөңгө ынакшыл.	1		
23	Авторлуг тоолдар дугайында билиг	1		
24	Ч.с № 3. Чогаадыг « Мээң авам»	1		
25	Басняларны чараш аажы-чан хевирлээринге уjur-дузазы. О.О.Сувакпит «Арзылаңбиле Пар».	1		
26	Ч.с № 4. Аянның номчулга « Арзылан биле Пар»	1		
27	Салчак Серен «Ном биле Портфель».	1		

28	Чт. Диригжидилге дугайында билиг.	1		
29	Л.Х.Иргиттин «Теве» деп басняда чазый, хоптак чорукту сойгалааны.	1		
30	Чт. Басня дугайында билиг.	1		
31	Хыналда ажыл.	1		
III кезээ. Чаштар делегейиниң көрүнчүү				
32	Л.Б.Чадамба «Аян-чорук. «Ужар».	1		
33	Л.Б.Чадамба «Аян-чорук». «Кайгамчык-ла».	1		
34	Л.Б.Чадамба «Аян-чорук». «Азас».	1		
35	Чт. Пейзаж дугайында билиг.	1		
36	О.К.Саган-оол «Эжишкилер».	1		
37	Чт. Эпитет дугайында билиг	1		
38	О.О.Сувакпит «Аът чарыжы» деп чечен чугаада аът мунукчузунуң овор-хевири	1		
39	Монгуш Эргеп «Өдүгенде чайлаг» деп тоожудан эгелерде ивижилерниң амыдыралы.	1		
40	Монгуш Эргеп ««Өдүгенде чайлагда» Өнер-оолдуң овор-хевири	1		
41	Монгуш Эргеп «Өдүгенде чайлаг». Чогаалдың дылының онзагайы.	1	1	
42	Шаңгыр-оол Суван «Кара-Баштыг» деп чечен чугааның төөгүлүг болуушкуннар-биле харылзаазы.	1		
43	Чогаалдың дылының уран-чечени.	1		
44	Роман Лудуп «Таваар маажым бадып келгеш».	1		
VI кезээ. Хуулгаазынар делегейи				
45	Шаңгыр-оол Суван «Хун-Херелден аалчылар» деп тоожуда эртем-техниканың хөгжүлдеси.	1		
46	Шаңгыр-оол Суван «Хун-Херелден аалчылар» деп тоожуда овор-хевирлер.	1		
47	Шаңгыр-оол Суван «Хун-Херелден аалчылар». Уран-чечени.	1		
48	Николай Куулар «Танаа-Херелдин чуртунда»	1		
49	Николай Куулар «Танаа-Херелдин чуртунда».	1		
50	Николай Куулар «Танаа-Херелдин чуртунда». Чогаалдың дылының онзагайы. Бойдус чурумалы.	1		
51	Эдуард Донгак «Буянныг амытаннар»	1		
52	Эдуард Донгак «Буянныг амытаннар». Овор-хевирлерниң деңнелге характеристиказы.	1		
V кезээ. Ыдыктарым				
53	О. Ө. Сувакпит «Россияга алдар».	1		
54	С. Бурбу «Ынак Тывам».	1		
55	Антон Уержаа «Ие дылым».	1		
56	Ч.с № 5. Аянныг номчулга «Россияга алдар», «Ие дылым».	1		
VI кезээ. Тиилелгениң сылдыстары				
57	Тыва эки турачыларның маадырлыг чоруу. С. Сарыг-оол «Маадыр Чүргүй-оол».	1		
58	Чогаалдың дылының уран-чечени.	1		
59	О.О. Сувакпит «Кечил-оолдуң солдаттары»	1	2	

60	Ч.с № 6. Аянныг номчулга « Маадыр Чургуй-оол»	1		
VII кезээ. Дириг амытаннар делегейи...				
61	Юрий Кюнзегеш «Эзимде».	1		
62	С. Сурун-оол «Ус-Кушкаш» деп чечен чугаада мөзү-шынар, найырал темалары.	1		
63	Степан Сарыг-оол «Эдер амытаннар» («Аңгыр-оолдун тоожузу» деп романдан)	1		
64	Мария Кужугет «Азыранчып чорааш...»	1		
65	Чечен чугаада овур-хевирлер.	1		
66	Чечен чугааның дылының онзагайы.	1		
67	Түңнел кичээл.	1		
68	Тестилиг хыналда ажыл.	1		